

XVI

SAZIV PRVE KOLONIJE NAIVE U TEHNICI SLAME TAVANKUT 2001.

Radovi prvi puta izloženi u holu
Gradske kuće
10.VIII-28.VIII 2001.

zkhv.org.rs

Od običaja do umjetnosti

S ovim je nazivom održan u okviru ovogodišnjega, XVI. saziva Likovne kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu, okrugli stol s namjerom da se pokuša najzad ozbiljno progovoriti o fenomenu likovnog stvaranju u slami: kako to s njim sve stoji i kako ga se preciznije treba odrediti. I to primarno kroz prizmu sljedeće dvojbe - radi li se ovdje o nekoj ili nekakvoj umjetnosti, kako se slikanje u slami često obično imenuje u vlastitom okružju, ili ne, što je slučaj u širem okružju.

Na to su aktualno i složeno pitanje odgovor, istina ne konačni i apsolutno utemeljen, pokušali dati samoj problematici primjereni ljudi: povjesničarke umjetnosti Olga Šram, Olga Kovačev Ninkov i Maja Šikošek, povjesničar umjetnosti Bela Duranci, teolog i umjetnostima blizak Andrija Koplovic, likovni pedagogi Stipan Šabić i György Boros, te likovni umjetnik Josip Skenderović Ago.

Dakle, oni su mahom kompetentno govorili o likovnom stvaranju u slami, koje postoji dugo ovdje na ravnicama sjeverne Bačke, a veže se, od kada ga povijest bilježi u drugoj polovici XIX. stoljeća, isključivo za Bunjeveke, kako se dugovremeno regionalno nazivaju ovdajšnje Hrvaticе, na ovome, istočnome rubu hrvatskoga etničkog prostora.

Osim toga zemljopisnoga, povijesnoga i etnonimskoga određenja, nije mu upitno ni "stvaralačko" izvorište. Ono je, naime, situirano prvo uz njive, to jest strništa, gdje je dakle trajno situiran izvor ovog čudnog materijalnog sredstva ali i prostorni okvir za stvaranje prvih artefakata. A njega ne bi bilo bez djevojačkog dopusta "mašti", koja se očitovala u vidu

izrade, mahom trivijalnih, ukrasa (npr. prstenja). Kasnije, stvaranje u slami se "veže" uz običaj proslave kraja žetvenih radova - dužijancu. Jer, dužijanca je zahtijevala i nešto više - izradu perlica za risare i risaruše, te pletenje, istina jednostavne, krune za bandaša.

Naravno, uživši kao svetkovina u sakralni prostor i dobivši obredno-ritualnu funkciju u crkvi zahvaljujući dalekovidom svećeniku Blašku Rajiću, Dužijanca je prije točno 90 godina tražila još više od stvaranja u slami. Kruna se imala pletiti ne kao prosta, poganska i svjetovna, već puno raskošnija, s prepoznatljivim svjetovnim elementima. To je, onda, zahtijevala i veću, stvaralački teže izvedivu davitljivost ovih, još uvijek, primarno pletilja. I to je trajalo pola stoljeća. I to je, vjerojatno, vrijeme njezinog trajanja u obličju, kako je to rekao Bela Duranci, "narodne umjetnosti", budući da je slama kao sredstvo za takve artefakte korištena "u sazvučju osjećajnosti kolektiviteta, bez osobnosti i posebnosti".

No, 1961. godine, dakle prije 40 godina, u Tavankutu se u okviru Društva, koje je tada bilo "stara" tek 15 godina, "Matija Gubec" utemeljuje Likovna sekcija. Likovna sekcija koja isprva okuplja šestoricu likovnih pedagoga i akademskih slikara, ali se njima ubrzo pridružuju i seoske slikarke naivke. I upravo je postojanje organiziranih nastojanja na planu likovnosti u Tavankutu ohrabrilo neke žene, dugogodišnje pletilje kruna za crkvene Dužijance, da svoj rad izraze i putem slike.

Tako dolazimo do prekretnice - 10. ožujka 1962. se pojavljuje u javnosti prva slika izradena u tehnici u slami "Rit" Ane Milodanović. To je prekid, kako reče Duranci, s "narodnom umjetnošću", budući da ona tako postaje "kreativan stav, osobni iskaz".

Pa ipak, slikanje koje za tehniku likovnog izraza ima slamu, ostaje trajno u domenu "umjetnosti naive". Naravno, samo ukoliko je to isključivo kreativni čin: na tragu tradicije "iskazan svoj osobeni stav", u zadanom materijalu, a kroz stvaralačko nadahnuće, obično, žene umjetnice. Jer, ne mora značiti da je svaka slika urađena u slami ujedno i umjetničko djelo...

Daljnja povijest je slikanja u slami, također, manje_više znana. Ono opstoji u kontinuitetu desetak godina, do početka sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Razvija se u okrilju Gupca, a čine je veći broj žena, koje su postale poznate kao "slamarke-divojke". I ubrle slikanje u slami tada velike uspjehe, kako u tadašnjoj državi, tako i u svijetu. Dakako, najviše u ravni sebezpredstavljanja, a manje u priznavanju struke i ljudi koji oko njih drugojačije briguju.

Međutim, iz političkih razloga, likovno stvaranje u slami se od 1973. godine ponovno smješta pod okrilje Katoličke crkve ili odlazi u duboku privatnost slamarki. O njemu ne postoji gotovo nikakva značajnija društvena briga. Štoviše, ono je dobilo, ni krivo ni dužno, preopasne značajke

"klerikalnog" i "nacionalističkog". Tako ono opstoji sljedećih desetak godina bez bilo kakvih elementarnih pratećih pretpostavki: prisustvo u javnosti, izložbe, dostupnost kritici, briga društvene zajednice...

Sve do 1986., dakle prije 15 godina, kada se ponovno u okrilju Gupca utemeljuje ova u svijetu jedinstvena kolonija. Ona, također, postizava velike uspjehe - kontinuirano se, unatoč svemu, održava evo već 16 godina, broj onih koji slikaju u slami se širi, izložbe postaju sve brojnije, oživljavaju se pozivi iz inozemstva,

prati ih oduševljenje promatrača, stižu i priznanja... Dakle, u sferama javnosti je ono na neki način opet prisutno. No, ne može se reći da ima bilo kakvog pomaka u odnosu struke i kritike, ili, pak profesionalno-institucionalne podrške na ovaj u svjetskim razmjerama jedinstven fenomen. Ona je, barem ovdašnja, uveliko ignorira. Istina, i politika. Jednostavno, čini se, nije lagodno brinuti nekako oko nje. Vjerojatno je čak i opasno. Ima, naime, visoku cijenu koju rijetko tko smije platiti...

Jer, za likovnost u slami, jednostavno, interes kritike i struke ne postoji. Za nju ne postoji još uvijek ni dukčiji vidovi podrške. Recimo, one financijske naravi, kako bi se podigla profesionalna razina brige oko likovnog rada u slami. Tako, recimo, nema još uvijek ni stalne postavke najvrijednih radova. Jednostavno, stvaranje u tehnici slame odvijalo se u za nju politički strahotnom vremenu, tako da ona još uvijek boravi na marginama suvremenosti, a upriličeni je razgovor možda dobar povod da se makar na nekom od pojedinih područja koji nedostaju učine kvalitativni iskoraci. Kao što je bio onaj Ane Milodanović. Tim prije, što se sve to odvijalo u ozračju nekoliko obljetnica: 55. godina od osnutka Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva "Matija Gubec", 40 godina likovnog rada u selu i 10 godina od kada je vraćeno povijesno ime Društvu.

Tomislav Žigmanov

SUDIONICI XVI SAZIVA

1. Marija Ivković Ivandekić
2. Marga Stipić
3. Marija Dulić "Kadgod je nana ovako prala"
4. Jozefa Skenderović "Kutak tišine"

5. Marija Vojnić

"Kuvanje pekmeza"

6. Katarina Škenderović

"Varoška kuća"

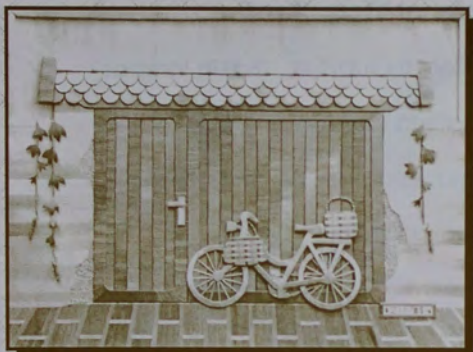
7. Gabrijela Gmijović

'Odmaranje'

8. Anica Horvacki

'Odmor'

9. Zoran Ivković Ivandekić

"Prid kapljom"

10. Edita Petrekanić

"Jutro na salašu"

11. Eržebet Virag "Kvočka"

12. Eržebet Gubičak "Bakin lampaš"

13. Matilda Obradović "Alas"

14. Ana Jaramazović "Ima nade"

15. Rožika Tot Kiš

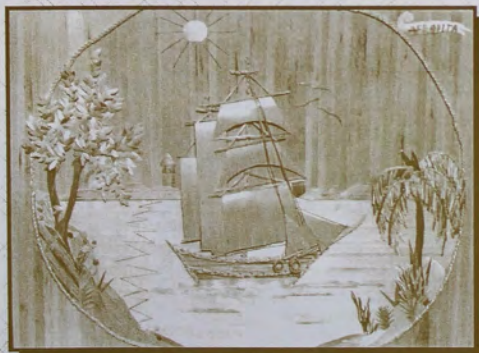
16. Ilonka Vojnić Zelič "Berba"

17. Jasna Dulić

"Duga"

18. Afrodita Orčić

"Brod"

19. Danijela Merковиć

"Suncokreti"

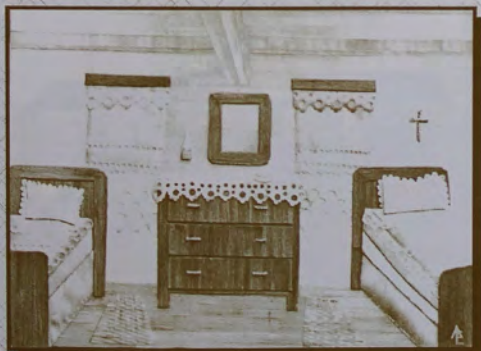
20. Branka Cvijlin

"Gušćarija"

21. Cilika Jaramazović

"Udvaranje"

22. Eva Aroksalaši

"Čista soba"

23, Verica Sudarević "Bunar na sokaku"

24, Mira Vuković

"Jutarnje umivanje"

25. Blaženka Đorđević

"Bunar"

26. Marija Prčić

"Salaš"

27. Kristina Kovačić "Odškrinuta srića"

28. Jasna Klis

"Salaš"

29. Branka Dulić

"Skriveni pogled"

30. Saša Šimić

"Stari salaš"

31. Adrijana Ivković

"Vitrenjača u ritu"

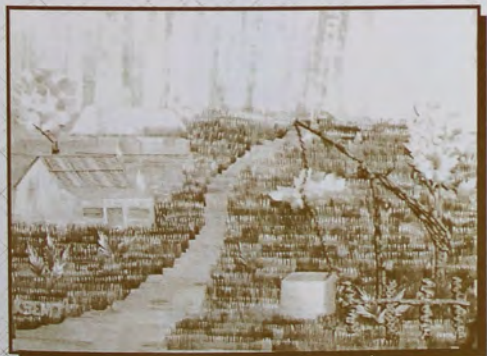
32. Đurđina Vidaković

"Grožđe"

33. Klara Marjanušić

"Salaš"

34. Ksenija Marjanušić

"Na salašu"

35. Maja Horvat

"Put u salaš"

36. Ivana Paužić

"Salaš"

(sudjeluje u kategoriji djece)

POKROVITELJI XVI SAZIVA KOLONIJE

Pokrajinski sekretarijat za kulturu, nauku i
obrazovanje

Fondacija "OXFFAM"

SO Subotica

Organizacijski odbor
XVI SAZIVA

Branko Horvat
Jozefa Skenderović
Marija Vojnić
Antun Lučić
Ruža Rudić Vranić
Vince Dulić
Tomislav Žigmanov
Stana Bilinović

Umjetnički savjet
Olga Šram
Stipan Šabić

Izdavač
HKPD "Matija Gubec" Tavankut

Priprema i štampa
Plast Print, Subotica

Tiraž
250 primjeraka
2001. godina

